

พระพุทธศาสนากับสังคมไทย : การยืนหยัดและท้าทายในรอบทศวรรษ
(พ.ศ. 2548 – 2558)

Buddhism and Thai Society : Tenacity and Challenge of Decades
(2548 – 2558 BC.)

นางสาวกาญจนาณัฐ ประธาตุ

Kanjananat Prathat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนากับสังคมไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเกิดปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการบิดเบือนคำสอนซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของคณะสงฆ์ในการเข้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนั้นยังมีปัญหาที่ก่อให้เกิดภาวะเสื่อมถอยศรัทธาเป็นต้นว่า “การปลอมบวช” ทั้งนี้เพราะถือเป็นภาวะการณ์แทรกซึมที่ก่อให้เกิดผลร้ายกับพระพุทธศาสนาขณะเดียวกันยังมีปัญหาเรื่องสิทธิสตรีกับการบวชเป็นภิกษุณีซึ่งเป็นปัญหาเก่าที่ถูกนำมาฟื้นเพื่อสร้างความชอบธรรมใหม่ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ท้าทายความรู้สึกของชาวพุทธอยู่ไม่น้อย นอกจากนี้พระพุทธศาสนาค่อนข้างที่จะพบแต่ข่าวคราวที่เลวร้ายและตกอยู่ในฐานะจำเลยของสังคมมาตลอด แต่ก็ยังโชคดีที่ยังมีพระสงฆ์ดีๆ อีกหลายรูปได้พยายามออกมาแสดงบทบาทเป็นศาสนทายาทที่แบกรับภาระและเป็นที่พักพิงของสังคมจึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนายังถูกมองว่ามีส่วนดีและเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนกันอยู่คู่สังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ : พระพุทธศาสนา; สังคมไทย; การยืนหยัดและท้าทาย

ABSTRACT

The Buddhism in Thai society 10 years ago had many problems, the problem with the interpretation of the doctrine, which is challenging the ability of sangha. Another problem that caused adverse degeneration of faith ordained travesty. The false priests have caused adverse effects to the image : and infiltration situation is causing adverse effects to Buddhism. Meanwhile, there the issue of female ordination as a nun with an old problem that was brought up to resuscitate a new legitimacy. It is also fortunate that in the midst of higher Buddhist followers, there are also good priests. There are many who try to figure out their roles as religious heirs who bear the burden and reliance of society. This is why religion is observed as good, and is why Buddhism is respected in Thai society.

Key Words : Buddhism; Thai Society; Tenacity and Challenge

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการสรรค์สร้างสังคมและวัฒนธรรมไทยขึ้นมาเพื่อให้มีเอกลักษณ์ (Identity) เป็นของเฉพาะตนที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาตั้งมั่นในดินแดนสุวรรณภูมิเป็นระยะเวลาอันยาวนานนับตั้งแต่สมัยของพระโสณะและพระอุตตระ พระธรรมทูตสายแรกที่ได้อิทธิพลมาเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แก่ชาวไทยในสมัยนั้นได้รับเอากรอบแนวคิดและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและได้ปลูกฝังแนวคิดดังกล่าวให้อนุชนรุ่นหลังมาเป็นลำดับ เราจะพบว่าดินแดนใดที่พระพุทธศาสนาแผ่เข้าไปถึงดินแดนนั้นก็จะมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมา และผู้คนที่นับถือพระพุทธศาสนาในดินแดนนั้นๆ ก็จะยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธศาสนาสืบต่อกันเรื่อยมา

เมื่อเราหันกลับไปมองสภาพความเป็นจริง ของพระพุทธศาสนาในอดีตนั้นจะพบว่า ชาวไทยนั้นเป็นผู้ที่นับถือพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และรักษาพระพุทธศาสนาไว้เป็นมรดกให้แก่ลูกหลาน ดังเช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราชตัดสินพระทัยที่จะยกให้พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท เป็นศาสนาหลักในอาณาจักรสุโขทัย พระองค์ทรงนิมนต์พระเถระชาวปักษ์ใต้มาเป็นอาจารย์สอนหนังสือและอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน (กรมศิลปากร, 2527) ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างไกร่ตาม ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาปรากฏว่าพระพุทธศาสนาก็ตกอยู่ในภวของไตรลักษณ์ กล่าวคือ ตกอยู่ในภาวะเสื่อมถอยอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น สมัยกรุงศรีอยุธยาแตกทำให้พระสงฆ์บางกลุ่มประพฤติตัวไม่เหมาะสม เช่น ตั้งตัวเป็นหัวหน้าช่องโจรคุมไพร่พลออกปล้นและ

ประพจน์พิตพระธรรมวินัยจนเป็นเหตุให้ผู้มีอำนาจในสมัยนั้นต้องออกมาปราบปราม ซึ่งห้วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ จัดว่าเป็นภาวะเสื่อมถอยขั้นวิกฤตของพระพุทธศาสนา (วสิน อินทสระ, 2525)

ในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมานั้น เราจะพบว่าบทบาทของพระสงฆ์นั้นจะอยู่ในฐานะของผู้นำชุมชนและเมื่อสังคมเกิดความสงบสุข ภาพลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนาก็จะมองไปที่จริยวัตรของพระสงฆ์เป็นหลัก ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำชุมชนและวัดในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยของชาวบ้านก็ต้องถึงวาระต้องเปลี่ยนแปลงในช่วงของรัตนโกสินทร์ตอนปลาย กล่าวคือ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาของชาติไทยโดยการนำเอาการศึกษาที่วัดเคยดูแลมาจัดเองโดยรัฐเป็นคนจัด ส่วนพระก็ทำหน้าที่ของตนอยู่ในวัดไม่มีอำนาจในการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (เปรมวิทย์ ช่อแก้ว, 2543) จึงถือว่าในรัชสมัยของล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 นั้น สถานภาพของพระสงฆ์ได้ถูกทำลายและถูกสั่นคลอนเป็นครั้งแรก และถัดจากนั้นก็ปรากฏว่าความเจริญทางด้านตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตแบบไทยๆ คนเริ่มสนใจวัตถุมากกว่าที่จะมาเน้นเกี่ยวกับเรื่องวัดวาอาราม ดังนั้นความห่างเหินของวัดกับบ้านยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

จากกระแสไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องให้พระสงฆ์ได้มีการปรับปรุงบทบาทและเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นในอีกมิติหนึ่งที่เป็นผลพวงจากการพัฒนาทางด้านการเมืองการปกครองและระบบเศรษฐกิจทำให้พระสงฆ์เองพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมให้ทันทั่วทั้งที่และให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ของโลก ซึ่งความพยายามปรับเปลี่ยนท่าทีของตนเองนั้นบางครั้งก็เป็นผลทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น กรณีของสันติอโศก ที่พยายามหลีกเลี่ยงหนีจากการปกครองของคณะสงฆ์เพื่อแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง หรือกรณีหลวงปู่เณรคำที่พยายามสร้างจุดขายให้กับตนเองจนก่อให้เกิดศรัทธาและในที่สุดก็ก่อให้เกิดปัญหาด้านวิกฤตศรัทธากับสังคม เป็นต้น (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2557)

พุทธศาสนากับมุมมองของสังคมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน

มุมมองสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่ได้รับการพัฒนาจากอดีต เหตุที่กล่าวเช่นนั้นก็เพราะว่าสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยเริ่มจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ในรัชสมัย ร.4 - ร.5 ซึ่งได้มีการยกโรงเรียนออกจากวัด (พระไพศาล วิสาโล, 2542) และมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎรเมื่อ พ.ศ. 2475 ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น เป็นผลให้ฝ่ายศาสนจักรก็ต้องปรับเปลี่ยนท่าที และบทบาทรวมถึงระบบการปกครองของตนด้วยเพื่อให้สอดคล้อง แต่ผลจากการปรับเปลี่ยนและพยายามปรับตัวเองให้เท่าทันกับกระแสอารยธรรมตะวันตก ก็ทำให้เกิดมุมมองที่แปลกแยกขึ้นในสังคม เช่น เกิดการต่อต้านกระแสหลักคือการปกครองโดยมหาเถรสมาคมของพระโพธิ์ธิ์รค์และพวก เกิดการปฏิเสธรูปแบบการดำรงชีพของพระสงฆ์ โดยท่านพุทธทาสภิกขุ เกิดภาวะของการต้องการเอกลักษณ์ที่เป็น

แบบฉบับของพุทธศาสนาใน สมัยพุทธกาลซึ่งเป็นแบบหรือวิถีชีวิตทางการหาทรัพย์ทางโลก เช่น กรรมกลุ่มโพธิวัตรและธรรมกาย เป็นต้น นอกจากนั้นก็มีการนำเอารูปแบบของพุทธศาสนาไปผูกอยู่กับลัทธิความเชื่อเรื่องผีสาธเทวดา เช่น กรรมของสำนักหุบผาสวรรค์หรือสำนักที่เปิดรักษาโรคโดยวิธีการทางไสยศาสตร์ หรือประเด็นที่ได้รับการมองว่าเป็นปัญหาทางสังคมสงฆ์และสังคมไทย ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้ได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์และสรุปภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเอาไว้ ดังนี้

มุมมองต่อสถานการณ์ของพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน

ทัศนะนี้เป็นการมองในแง่ที่ว่าโดยทั่วไปภาพกว้างๆ จะเห็นว่าพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์นั้นไม่มีมิติเชิงรุกต่อการขจัดปัญหาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์ กล่าวคือ เห็นว่าองค์กรปกครองของพุทธศาสนาในเมืองไทยนั้น แม้ว่าจะมีอำนาจก็จริงแต่ที่ไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหา ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ดังคำวิจารณ์ที่ว่า “คณะสงฆ์ทั้งหมดนั้นแหละที่กำลังเผชิญกับวิกฤติการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่มิโหฬาร จากการตอบสนองความท้าทายใหม่นี้ก็ต้องปฏิรูปตัวเองกันเป็นการใหญ่ กล้าที่จะดันดิ่งลงไปในตัวเองตอบปัญหาด้านอุดมการณ์ของตัวให้เด่นชัดมากที่สุด คือ จะยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ หรือจะตอบสนองด้านอุดมการณ์ของผู้ได้เปรียบในสังคมแต่ฝ่ายเดียว” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543)

คำวิจารณ์ข้างต้นนี้จัดได้ว่าเป็นเสียงสะท้อนที่มองคณะสงฆ์ในเชิงลบว่าไม่เข้าขั้นควรปรับปรุงซึ่งข้อแก้ไขที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้เสนอไว้สำหรับการแก้ไขปัญหาดังนี้

- 1) ต้องให้ชาวบ้านมาร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดร่วมทำและให้มีบทบาทใน พ.ร.บ.คณะสงฆ์บ้าง
- 2) ต้องทำให้วัดมีฐานของศรัทธาจากชุมชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่และกิจกรรมที่จัดต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
- 3) ต้องสร้างจุดยืนหรือแสดงจุดยืนในเชิงอุดมการณ์ของตนเองให้กับสังคมได้ เช่น ต้องตอบเรื่องที่ญาติโยมสงสัยได้ เป็นต้น
- 4) ต้องปฏิรูปการศึกษาสงฆ์โดยให้ฆราวาสได้มีโอกาสเรียนด้วย
- 5) ต้องปรับบทบาทให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงให้มากกว่าที่เป็นอยู่เพราะที่ทำการมาเป็นการทำตามที่เคยปฏิบัติกันมาโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ประการใด

จะเห็นได้ว่า นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้มองภาพรวมของพุทธศาสนาในปัจจุบันว่าเป็นสภาพของความหลวมหลวมไม่มีเอกเทศ แต่เป็นไปรูปแบบของโครงสร้างที่หลวมไม่มีอุดมการณ์ของตนเองอย่างชัดเจนและในบางกรณี เช่น กรณีสตรีหรือปัญหาจริยธรรมอื่นๆ พระก็ไม่ได้อธิบายอย่างชัดเจนว่าอะไรคืออะไร แต่ปล่อยให้เป็นปัญหาคาราคาซังอยู่เท่านั้น การไม่ชัดเจนในอุดมการณ์ของคณนี้เองถือเป็นปัญหาสำหรับคณะสงฆ์ไทย

นอกจากนั้น ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์ ก็เห็นสอดคล้องไปในแนวเดียวกันกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ คือ เห็นว่าสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันน่าเป็นห่วงมากเพราะว่ามีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนามากมาย เขากล่าวว่า

“บรรดาวัดที่ว่าเรื่องเขตอารามของวัดเหล่านี้ก็แยกออกไปจากชุมชนในท้องถิ่นอย่างสิ้นเชิงหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์กับวัดในท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากวัดนั้นถูกพิฆาตขึ้นเพื่อรองรับผู้มีอำนาจทางการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการระดับสูง” ที่อยู่นอกพื้นที่อันเป็นผู้สนับสนุนเงินและวัตถุให้กับวัดและบรรดาผู้ที่เข้ามาบวชนั้น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรกว่า 80% และหลายรายที่บวชเพราะศาสนากลายเป็น “ทางออก” หรือ “ทางเลือก” สำหรับการมีชีวิตอยู่ในสังคมหรือดิ้นรนหนีจากสภาพชีวิตที่อึดอัดคับข้องของวัดบางส่วนจึงเป็นช่องโหว่ (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2543)

จะเห็นว่าในมุมมองของ พระไพศาล วิสาโล นั้นเป็นการมองไปที่สภาพสังคมเห็นหลักและในฐานะที่คณะสงฆ์เป็นสถาบันทางจริยธรรม แต่ก็ไม่สามารถจะนำหลักการทางจริยธรรมนั้นไปพร่ำสอนให้กับสังคมได้รู้กันอย่างทั่วถึง ดังนั้นผลจากการที่คณะสงฆ์ไม่สามารถที่จะสื่อความหมายหรือมีอิทธิพลที่จะเข้าไปปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนหรือชาวบ้านได้ ซึ่งท่านมองว่าเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผลที่สืบเนื่องจากอดีตในคราวที่เกิดการปฏิรูปศาสนา สังคม การศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 5) เป็นผลทำให้พระต้องสูญเสียบทบาทในการเป็นผู้นำสังคมไป และหากจะมองลึกๆ ก็เหมือนว่าท่านจะชี้ชัดไปว่าเหตุที่สังคมมันวุ่นวายเพราะขาดจริยธรรมนั้นเกิดจากการกระทำการปฏิรูปการศึกษา และอีกเหตุผลหนึ่งกระบวนการทางพระนั้นไม่สามารถผลิตพระที่มีคุณภาพให้ทันกับความต้องการของสังคมได้ ดังนั้นสังคมจึงเกิดภาวะวุ่นวาย

ทัศนะเชิงบวกต่อกระแสพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

ทัศนะที่กล่าวต่อไปนี้เป็นทัศนะของนักวิชาการที่มองเห็นว่าจะอย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีส่วนไม่ได้อยู่บ้าง แต่แท้ที่ที่สุดแล้วพระพุทธศาสนาก็ให้คุณค่าและมีประโยชน์กับสังคมอยู่เช่นเคย กล่าวคือเห็นว่าพุทธศาสนานั้นเป็นประจักษ์วิถีชีวิตของคนไทย เพราะคนไทยได้รับเอาคำสอนของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติ เช่น การทำบุญ การให้ทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการรู้จักคุณค่าของคำสอนบางอย่าง เช่น เรื่องกรรม เรื่องความพอเพียงตามหลักของสันโดษ (ณรงค์ เส่งประชา, 2544) นอกจากนี้ พุทธศาสนายังมีอิทธิพลก่อให้เกิดงานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมมากมาย ซึ่งส่วนมากจะปรากฏอยู่ตามวัดต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีผู้แสดงทรรศนะว่าพุทธศาสนานั้นเป็นเสมือนหัวใจของคนไทยและเป็นสิ่งที่มีมาคู่กับสังคมไทยและแผ่ซ่านเข้าไปในกระแสความคิดของคนไทย หรือจัดเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยเลยก็ได้ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2541) ดังนั้นหากต้องการจะรู้หรือเข้าใจสังคมไทยโดยถ่องแท้และชัดเจนก็ควรศึกษาพระพุทธศาสนาด้วย

ทัศนะที่มองสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม

ทัศนะนี้ไม่ได้ยอมรับว่าสถานการณ์ของพุทธศาสนาย่ำแย่หรืออยู่ในช่วงล้มเหลว หรือว่าจะปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นเช่นนั้น แต่ทัศนะนี้เป็นการมุ่งชี้ให้เห็นคนมองพุทธศาสนาโดยอาศัยขอบเขตของบริบททางสังคมไทยและตัวที่เป็นเนื้อหาของพระพุทธศาสนา ว่าในเนื้อหาภายในของพระพุทธศาสนาคืออะไร ส่วนที่เป็นภายนอกของพุทธศาสนาคืออะไร และแต่ละส่วนมีรูปแบบสัมพันธ์กันและกันอย่างไรบ้าง และควรมีทางออกที่ดีต่อภาวะการณ์เช่นนั้นอย่างไร มีผู้มองประเด็นนี้ก็คือ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านเห็นว่าการพูดถึงสถานการณ์ทางพระพุทธศาสนานั้นควรมองให้ครอบคลุม กับปัญหาทุกส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งท่านได้จำแนกประเด็นที่จะมองสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุคปัจจุบันไว้ 4 ประเด็น คือ

สภาพวัดและพระสงฆ์

สถานการณ์ของพุทธศาสนาในปัจจุบันเกิดภาวะขาดแคลนเจ้าอาวาสในวัดที่อยู่นอกเขตชุมชนจนกลายเป็นวัดร้างมากมาย หรือถ้ามีเจ้าอาวาสก็มีพระแก่ๆ เป็นคนเฒ่าดั่งนั้นท่าน จึงเรียกว่าเป็นวัดหลวงตา ซึ่งเราจะพบว่าเจ้าอาวาสที่มาเป็นนั้นไม่มีศักยภาพที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการวัดทำให้สภาพการณ์ยิ่งน่าเป็นห่วง นอกจากนั้นจะพบว่าในปัจจุบันจำนวนของสามเณรในวัดก็ลดลง เพราะทางราชการกำหนดให้เด็กต้องจบการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นยากต่อการชักนำเข้ามาบวช

นอกจากนั้นสภาพของพระในปัจจุบันยังถูกนำไปใช้ในแง่ของธุรกิจของชาว หรือสื่อจะพบว่า ปัจจุบันหนังสือพาดหัวข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์มากเป็นเหตุให้พระสงฆ์ได้รับความเสียหายแต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีข่าวขึ้นมาก็ควรมองภาพของพระว่าที่พระเป็นเช่นนี้ย่อมแสดงว่าสังคมไทยก็ต้องเสื่อมโทรมมากเพราะพระเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเช่นกัน เมื่อเรารู้เช่นนั้น แทนที่จะซ้ำเติมหรือเลิก นับถือเราก็จะลุกขึ้นมาคิด แก้ไข ปรับปรุงกันจะดีกว่าเพราะเราต้องถือว่าพระพุทธศาสนานั้นมีใช้ ของใครนอกจากของชาวไทยทุกๆ คน

สภาพของพุทธศาสนิกชน

สถานการณ์ของศาสนิกชนของชาวศาสนานั้นยังมุ่งหาความสำเร็จจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดลบันดาล ซึ่งเป็นลักษณะของการหลงใหลในไสยศาสตร์ เครื่องรางของขลัง หรือลุ่มหลงใหลในอบายมุขดังนั้น พระสงฆ์จึงควรจะสอนให้เขารู้จักการวางตัวและปฏิบัติต่อหลักธรรม ให้เหมาะสมอย่าแนะนำสั่งสอนเพื่อหวังประโยชน์ในลาภ แต่ควรเตือนสติให้เขาคิดได้และกลับตัว เป็นคนดีและตั้งอยู่ในรากฐานของความเชื่อ 2 ประการ คือ 1) เชื่อเรื่องการกระทำ และ 2) เชื่อเรื่องผลของการกระทำ

สภาพของสังคมไทย

สังคมไทยปัจจุบันมีลักษณะประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ มีสภาพที่หลงใหลคลั่งไคล้เลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เช่นการตั้งชื่อ ก็มักจะเป็นชื่อภาษาอังกฤษเป็นไทย เป็นต้น ทำให้สังคมไทยอยู่ในฐานะของผู้ตามมากกว่าที่จะเป็นผู้คิดจะทำ ดังนั้นสังคมไทยจึงควรที่จะต้องเร่งรัดกระตุ้นความเป็นนักพัฒนาของตนให้ได้ จึงจะถือว่าเป็นผู้ที่มีความเจริญ คือต้องมีการศึกษาว่าเขาเจริญเพราะอะไร เราจะทำอย่างไรจึงจะก้าวให้ทันเขาไม่ใช่เอาแต่คอยรับ

สภาวะการณ์ของโลก

สถานการณ์ของโลกปัจจุบันเป็นยุคของการพัฒนาซึ่งเป็นการพัฒนาโดยกลุ่มประเทศยุโรปหรือกลุ่มประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นแม่แบบให้ประเทศตะวันออกทั้งหลายได้เอาแบบอย่างแต่ก็พากันประสบปัญหามากมาย สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะการตามเขาเป็นการตามแบบไม่ได้ศึกษา

ปัญหาอย่างชัดเจน ทำให้ได้รับความผิดพลาดเหมือนเขาไปด้วย ดังนั้นสังคมไทยจึงจะต้องพิจารณาให้ดีขึ้นจะนำความเจริญเหล่านั้นมาประพடுத்தตามหรือทำตาม (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2541)

จากการกล่าวมาเราจะพบว่า ทักษะนี้มองเห็นว่าแท้จริงสถานการณ์ของพระพุทธศาสนา ก็อยู่ในภาวะเสื่อมถอยเช่นกัน แต่ท่านก็เสนอว่าที่สถานการณ์เป็นเช่นนั้นมันก็เป็นไปตามระบบ คือ ภาวะเสื่อมถอยของสังคมไทยที่มีการพยายามพัฒนาตามกระแสโลกตะวันตกซึ่งไทย ได้ทำมาหลายปี ผลจากการยอมเดินตามความเจริญของชาวตะวันตก ทำให้สังคมไทยได้รับผลกระทบด้วยและผลกระทบนั้นก็ทำให้สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาพลอยแย่ไปด้วย ดังนั้นสังคมไทยจึงควรจะมีสติ และวางท่าทีต่อสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในยุคสมัยที่กำลังตกต่ำนี้

อีกประการหนึ่งภาวะเสื่อมถอยของพระสงฆ์นั้น ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้สภาพสังคมไทยได้ เพราะในฐานะที่สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันทางจริยธรรมของสังคมไทย ดังนั้นสังคมไทยควรจะต้องตั้งสติ และหันมารับผิดชอบรวมถึงการลุกขึ้นมาคิดแก้ไขและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้สภาพต่อไป ไม่ใช่มาดูหมิ่นหรือเสื่อมศรัทธา เพราะถ้าเปรียบเทียบกับว่าองค์ประกอบของสังคมไทยนั้นเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของร่างกายหรือประเทศไทย ถ้ามีส่วนใดส่วนหนึ่งเสียหายจะต้องรู้จักคิดแก้ไข ไม่ใช่ คิดจะตัดทิ้งหรือไม่สนใจเพราะแต่ละองค์ประกอบย่อมมีส่วนสำคัญเท่ากันหมด จึงจะเห็นได้ว่าทักษะนี้เป็นทักษะเชิงประนีประนอมและชี้แนวทางโดยการไม่ใช่ชมเชยหรือตำหนิอย่างเดียวแต่ชี้ให้เห็นทั้งคุณและก้โทษก่อนจะมาเสนอแนะแนวทางการแก้ไขต่อไป

การยืนหยัดต่อหลักการทางพระพุทธศาสนาต่อสถานการณ์โลกปัจจุบัน

การพิจารณาถึงสถานการณ์ของพระสงฆ์ องค์การของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ในปัจจุบันว่าจะยังคงยืนหยัดต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกอย่างไร ทำอย่างไรถึงจะอยู่ได้ในสังคมไทยหรือในกระแสของสังคมโลก ซึ่งจากการศึกษามาพบว่าคณะสงฆ์ไทยและชาวพุทธจะต้องยืนหยัดต่อกระของสังคมในประเด็นต่างๆ เหล่านี้ คือ

ยืนหยัดภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในสังคมแบบบริโภคนิยม

นับเป็นสิ่งแรกที่คณะสงฆ์และชาวพุทธจะต้องยืนหยัดอยู่ให้ได้ก็คือ การยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสของสังคมในยุคบริโภคนิยม คือ สังคมที่เน้นการเสพและใช้สิ่งของที่ผลิตมา เพื่อตอบสนองความต้องการของคนคือเทคโนโลยีที่ทันสมัย และผู้คนในสังคมก็ให้คุณค่าและแสวงหาวัตถุนั้นมาครอบครองจนในที่สุดจะต้องได้มาโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่งทั้งที่เป็นธรรมและไม่เป็นธรรม จนกลายเป็นว่าผู้คนได้ให้ความสำคัญมากกว่าค่าของความเป็นคน การตัดสินคุณค่าของคนไม่ได้นับที่คุณค่าของความดีหรือจิตใจที่มีคุณธรรมแต่นับจากอำนาจการครอบครองวัตถุ (ลัทธิบริโภคนิยม) เกิดจากอะไรและจะแก้ไขกันอย่างไร และมีอีกเป็นจำนวนมากในต่างจังหวัด นอกจากนั้นก็ยังมีสำนักที่ให้ความรู้ทางสติปัญญาอีกหลายสำนัก เช่น สถาบันวิมุตตยาลัยของท่าน ว.วชิรเมธี หรือสถาบันพุทธทาสศึกษา เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้เป็นองค์การทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญ

ในการต่อสู้กับการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก และการก้าวเข้าสู่ยุคบริโภคนิยมได้อย่างเข้มแข็ง และปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

การยับยั้งด้วยการปรับท่าทีต่อระบบการศึกษา

ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคนิยมที่กำลังดำเนินไปอยู่นี้ทำให้คณะสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนา รวมถึงชาวพุทธทั่วไปที่จะต้องทำการปรับเปลี่ยนท่าทีและจุดยืนในการศึกษา คือ จะใช้ระบบการศึกษาแบบเดิมๆ ไม่ได้เพราะไม่ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ตอบสนองต่อโลก ดังนั้นพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนบุคคลและองค์กรจะต้องยับยั้งในการปรับท่าทีในการจัดการศึกษาใหม่ คือต้องมีระบบการศึกษาทางไกล ต้องมีสื่อในการสอนให้เท่าทันกับความต้องการของสังคม เช่น มีการบูรณธรรมสำหรับเด็กมีสื่อการเผยแผ่ธรรมะที่เหมาะสมและมีการจัดระบบการศึกษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณรให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ ซึ่งถือว่าจุดนี้จะต้องพัฒนาเพื่อยับยั้งอยู่ให้ได้

การยับยั้งต่อการรักษาท่าทีของความเป็นเถรวาท

เนื่องจากพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเป็นศาสนานิกายเถรวาทคือนิกายที่ยับยั้งต่อการรักษาพระธรรมวินัยให้คงอยู่ตามที่ได้รับการสืบทอดมาจากการสังคายนาครั้งที่หนึ่ง คือเป็นนิกายที่ไม่อนุญาตให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบคำสอน หรือรูปแบบของการปฏิบัติให้ขัดแย้งไปจากพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ได้วางไว้แล้ว ซึ่งจุดยืนนี้ถือว่าเป็นจุดยืนที่แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยังเป็นพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท และเป็นจุดที่ค่อนข้างเสี่ยงต่อการดำรงรักษาเพราะมีเรื่องที่เกิดขึ้นและเข้ามาทำลายความเป็นเถรวาทอยู่เสมอ ดังนั้น องค์กรคณะสงฆ์และชาวพุทธจะต้องรักษาวัฒนธรรมและยับยั้งอยู่ในความเป็นเถรวาทเอาไว้ให้ได้

การยับยั้งต่อการจัดองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาทางพระพุทธศาสนา

การยับยั้งในสังคมกระแสบริโภคนิยมของคณะสงฆ์และชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน ก็คือการยับยั้งต่อการปรับท่าทีองค์กรให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเฉพาะการปรับองค์กรสงฆ์ เพื่อการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันที่กำลังมีปัญหาทุกปัญหาภายนอก คือ ปัญหาการรุกรานจากศาสนาหรือลัทธิอื่น ซึ่งเข้ามาบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา เช่น มีการเข้ามาบวชและสร้างความเสื่อมเสียให้กับสังคม หรือปัญหาจากภายใน คือ การจัดการแก้ไขปัญหาขององค์กรทางการปกครองคณะสงฆ์ที่มีปัญหาคือการไม่สามารถที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นภายในคณะสงฆ์ได้อย่างทันท่วงที อันเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้พระพุทธศาสนา เสื่อมภาพลักษณ์ไปในทันที เช่น การแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่ล่าช้ามาก ไม่สามารถตอบโจทย์ของสังคมได้ ทำให้ปัจจุบันสังคมเริ่มจะมีเสียงสะท้อนไปสู่องค์กรทางการปกครองคณะสงฆ์ คือ มหาเถรสมาคมว่าเป็นองค์กรที่ไม่สามารถที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เลย

จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่า แม้ว่าสถานการณ์ของโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามสิ่งเดียวที่จะทำให้พระพุทธศาสนานั้นยังคงดำรงอยู่ได้ก็คือการรู้จักการปรับตัวเพื่อให้สามารถที่จะยับยั้งอยู่กับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ให้ได้ การปรับตัวและทำที่นั่นถือว่าเป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่ช่วยให้พระพุทธศาสนายับยั้งอยู่ในสังคมนี้ได้

ปัญหาที่ท้าทายพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในรอบ 1 ทศวรรษ (2548 - 2558)

การนำเสนอบทความในครั้งนี้อันผู้เขียนต้องการที่จะกำจัดการอบสถานการณ์ของพระพุทธศาสนากับสังคมไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาที่กำลังท้าทายพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ซึ่งแนวทางในการนำเสนอจะแบ่งลักษณะสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่มีผลกระทบหรือสัมพันธ์กับสังคมไทย เป็น 2 ลักษณะ คือ

ปัญหาที่ท้าทายต่อสังคมไทยในด้านลบ

สำหรับปัญหาที่ท้าทายต่อสังคมไทยด้านลบในรอบ 10 ปี เราสามารถนำมาพิจารณาได้ 4 ด้าน คือ

ปัญหาที่ท้าทายด้านการปกครอง

สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาที่เป็นปัญหาที่ท้าทายต่อการปกครองคณะสงฆ์ ที่สำคัญที่สุดในช่วงปี 2518 – 2548 ก็คือเหตุการณ์ของพระโพธิธรรมาจารย์และพวกที่ประกาศไม่ยอมอยู่ในอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งคณะพระโพธิธรรมาจารย์นั้นเป็นวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนอื่นจึงทำให้มีศาสนิกมากเมื่อมีศาสนิกมาก ๆ เขาก็ไม่ยอมรับมติการปกครองของคณะสงฆ์ (คณินันท์ จันทบุตร, 2530) ภาวะของการต้องการนี้จะแยกตัวออกจากคณะสงฆ์และมีแนวประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างจากสังคมทำให้ ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ต้องออกมาปราบปรามซึ่งก็ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเนื่องจากโพธิธรรมาจารย์ที่มีศรัทธาในคำสอนมีจำนวนมากและยังเป็นสำนักที่อิงอยู่กับการเมืองคือ มีพลตรีจำลอง ศรีเมืองและพรรคพลังธรรมเป็นฐานกำลังที่คอยให้การสนับสนุนหรือในกรณีตัวอย่างได้แก่

1) กรณีของพระยันทระ อมโรภิกขุ ที่ต้องอธิกรณ์ปราศรัยกับนางจันทิมา มายารังษี แต่ได้มีการช่วยเหลือกันไม่มีการตัดสินโดยตรงเป็นเหตุให้ภายหลังท่านได้ออกจากประเทศไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการช่วยเหลือของศิษยานุศิษย์

2) กรณีของหลวงปู่เณรคำที่มีอธิกรณ์ แต่ทางคณะสงฆ์ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการใดๆ ได้ในที่สุดก็หนีไปโดยอาศัยเงินเป็นใบเบิกทางในการเดินทางออกนอกประเทศ ซึ่งจากกรณีตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ทางด้านการปกครองที่ไม่สามารถดำเนินการหรือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ได้อย่างเรียบร้อยและ มีความชัดเจนเพื่อตอบโจทย์สังคมต่อไป

ปัญหาท้าทายด้านคำสอน

สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในส่วนที่เป็นปัญหาท้าทายต่อคำสอนของพระพุทธศาสนา ก็คือ ผลการตีความคำสอน เช่น เรื่องนิพพานเป็นอดีตหรืออนาคต ซึ่งได้มีบางสำนักที่คิดานิพพานเป็นอดีต (soul) (พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2542) ซึ่งเป็นคำตอบที่ขัดกับคำสอนของพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่สอนว่า สัพเพ ธมมา อนตตา คือ สรรพสิ่งมิใช่ตัวตน [วิ.ป. (ไทย) 8/257/194] ผลจากภาวะหรือเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดวิวาทะและโต้แย้งกันอย่างหนัก เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2534 เป็นต้นมาถึง

ปัจจุบัน ซึ่งพระสงฆ์ออกมายืนยันว่านิพพานเป็นอัตตาในสังคมไทยก็มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มของพระมหาเสริมชัย ชยมงคล วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี 2.กลุ่มของพระธมมชโย แห่งสำนักวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนฝ่ายที่ออกมาแย้งที่เห็นได้ชัดก็คือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งในปี 2535-ปัจจุบัน ท่านได้ออกมาตอบโต้กลุ่มของพระมหาเสริมชัย ชยมงคล โดยที่เขียนหนังสือเรื่องนิพพาน อนัตตา (พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), 2539) ส่วนฝ่ายของพระมหาเสริมชัยก็ออกหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ ทางมรรคผลนิพพาน ธรรมปฏิบัติถึงธรรมกาย และพระนิพพาน ซึ่งหนังสือดังกล่าวก็มุ่งเน้นจะสนับสนุนยืนยันว่าแท้จริงแล้ว นิพพานเป็นอัตตา (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2540)

อย่างไรก็ตามผลการวิวาทะครั้งแรกนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายนัก แต่ก็ได้มีวิวาทะระหว่างกลุ่มแนวคิดกลุ่มที่ 2 คือ วัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ออกหนังสือมาระบุว่านิพพานเป็นอัตตา ในระยะนี้สังคมได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์กันมากมาย ในขณะเดียวกัน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้เขียนหนังสือชื่อ กรณียธรรมกายออกมาเพื่อชี้แจงให้ฝ่ายวัดพระธรรมกายได้ทราบข้อเท็จจริงแต่ในที่สุดทุกสิ่งทุกอย่างก็เหมือนเดิม คณะสงฆ์เองก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาวัดพระธรรมกายได้ จะเห็นได้ว่าในกรณีของธรรมกายนี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบคำสอนของพระพุทธศาสนาเพราะเรื่องอัตตา อนัตตาถือว่าเป็นคำสอนที่จะชี้ชัดว่าแท้จริงพระพุทธศาสนาเป็นเทวนิยมหรือเทวนิยม และที่สำคัญกรณีของธรรมกายนี้ยังบ่งชี้ให้เราเห็นว่าเป็นสำนักของพุทธศาสนาที่เป็นเรื่องทุนนิยมมากกว่าจะเป็นเรื่องจิตใจ กรณียธรรมกายนี้ถือว่าเป็นหนาม ที่คณะสงฆ์ไทยจำต้องบ่งหรือหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อจะหาทางออกให้ได้ ถ้าไม่มีทางออกที่ดีอนาคตจะก่อปัญหาได้

ปัญหาท้าทายด้านพระวินัย

เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาที่ท้าทายต่อพระวินัยนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเกิดกรณีปลอมบวชมากมาย มีแก๊งออกเรียไรตามจังหวัดต่างๆ ของประเทศแม้ในกรุงเทพฯ เองมีกลุ่มแสวงหาผลประโยชน์จากพระศาสนาโดยปลอมบวชเข้าบิณฑบาตในกรุงเทพฯ ซึ่งจะสร้างปัญหาให้แก่คณะสงฆ์มาก ในที่สุดคณะสงฆ์จึงได้ตั้งพระวินยาธิการขึ้นมาจัดการกับปัญหา (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) ซึ่งก็สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ระดับหนึ่งเท่านั้น นอกจากเรื่องปลอมบวชก็เป็นเรื่องของสิทธิสตรีที่เรียกร้องเรื่องการขอให้การบวชเป็นภิกษุณีจากศรีลังกาเป็นที่ยอมรับจากรัฐและคณะสงฆ์ เช่นกรณีของสามเณรริธัมมนันทาซึ่งเป็นบุตรสาวของภิกษุณีวรมัย ซึ่งบวชจากประเทศไต้หวันมีถิ่นพำนักอยู่ที่จังหวัดนครปฐม ผลจากการเรียกร้องดังกล่าว (พ.ศ. 2544) ปัจจุบันได้มีการบวชภิกษุณีครั้งแรกในเมืองไทยที่เกาะยอ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (เดลินิวส์, 2557) กรณีนี้ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของพระธรรมวินัยเป็นอย่างมากเพราะผู้จุดประเด็นนั้นอดีตเป็นนักวิชาการ จึงเป็นเหตุให้สังคมมีทิ่ที่ว่าขอยอมเชื่อถืออยู่น้อย

ปัญหาท้าทายด้านสังคม

สำหรับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่ท้าทายต่อสังคมมากที่สุด คือ การเกิดขึ้นของธรรมกาย ทำให้มีกลุ่มแนวคิดหรือนักปฏิบัติที่เห็นว่าการทำบุญนั้นสามารถไปนิพพานได้ เป็นเหตุให้ปัจจุบัน

สาธุศิษย์ของธรรมกายพากันสะสมบุญเหมือนธนาคารเพื่อไปสวรรค์ แม้ภาวะเช่นนี้อาจจะเป็นเรื่องของส่วนตัวแต่ก็ส่งผลกระทบต่อสังคมมากเพราะเป็นเหตุทำให้เกิดปัญหาสังคมโดยเฉพาะความฟุ้งเฟ้อในวัตถุ

นอกจากนั้น ก็มีกรณีพระปฏิบัติไม่เหมาะสม เช่น กรณีข่มขืน เทียวกลางคืน อาบอบนวด (กรณีพระปฏิเวธวิศิษฐ์) (เดลินิวส์, 2555) แม้จะเป็นผลกระทบต่อพระธรรมวินัยแต่ถ้ามองในแง่ของสังคม ภาวะเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม โดยเฉพาะด้านทัศนคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา ศาสนา ว่าอยู่ในเชิงลบตลอดและจากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลให้ศาสนิกส่วนมากคลายความเคารพในคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาด้วย

สถานการณ์ที่ทำลายต่อสังคมไทยในด้านบวก

ในแง่บวกหนึ่งของสังคมไทยโดยเฉพาะสังคมสงฆ์ไม่ได้ก่อให้เกิดภาพลบแก่สังคมไทยอยู่ กล่าวคือ มีกลุ่มพระสงฆ์เช่นกรณีของพระอลงกต วัดพระบาทน้ำพุ ที่แสดงบทบาทด้านสังคม สงเคราะห์ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมาก กล่าวคือ ท่านทำงานเกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเอดส์ให้การสงเคราะห์ผู้ที่เป็นเศษเดนหรือกากอันเป็นผลผลิตของสังคมที่ฟอนเฟะจนเป็นโรคเอดส์มาเมื่อไม่มีผู้ดูแลท่านก็ยื่นมือเข้าไปช่วยทำให้สังคมได้มองเห็นภาพที่มั่นคงของพระพุทธศาสนา มาก (<http://www.manager.co.th/QoL/ViewNews.aspx?NewsID=9500000103832>)

แนวทางแก้ไขปัญหา

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมานั้นผู้เขียนเห็นว่า เฉพาะปัญหาทำลายที่ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในด้านลบ 4 ด้านนั้นถือว่าเป็นปัญหาที่จะต้องนำมาวางแผนในการแก้ไขปัญหของพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปัญหาที่ทำลายด้านการปกครอง

สำหรับปัญหาที่ทำลายด้านการปกครองคณะสงฆ์นั้นผู้เขียนเห็นว่าเป็นปัญหาแรก ที่จำเป็นจะต้องหาวิธีการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเนื่องจากเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อศรัทธาของชาวพุทธ เรื่องจากว่าเป็นปัญหาที่หากปล่อยไว้นานแก้ไขไม่ได้ยิ่งสร้างความร้ายฉานให้กับชาวพุทธทั้งประเทศได้ สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการปกครองคณะสงฆ์ควรที่จะมีการจัดการศึกษาด้านพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองให้กับพระสังฆาธิการฝ่ายการปกครองโดยเฉพาะไม่ควรผลักภาระนี้ไปให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งสอนตามกรอบของ สกอ. และทบวงมหาวิทยาลัย ไม่สามารถจัดการศึกษาเป็นการเฉพาะที่จะตอบสนองความต้งการของคณะสงฆ์ได้ เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีการจัดการเรียนการสอน ในวิชาพระธรรมวินัยโดยตรง คือวิชาการจัดการด้านอธิกรณ์ ด้านการประกอบพิธีกรรม ด้านการตีความพระธรรมคำสอน อันนี้ไม่มีสอนโดยตรง ซึ่งเป็นจุดบอดของคณะสงฆ์ที่ไม่ค่อยมีพระสังฆาธิการที่มีความรู้เรื่องการปกครองตามพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปกครองส่งผลให้

พระสังฆาธิการไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ ประการต่อมาต้องเปิดหลักสูตรอบรมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทุกจังหวัดเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องกฎหมายและพระธรรมวินัยจะได้เข้าสนับสนุนช่วยเหลือคณะสงฆ์ได้ แต่ที่ผ่านมาไม่มีการทำอย่างนั้นเป็นผลให้ เมื่อเกิดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้

ปัญหาท้าทายด้านคำสอน

สำหรับปัญหาท้าทายในด้านคำสอนนั้นมีรูปแบบหรือวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากก็คือการจัดการเรียนการสอนด้านพระไตรปิฎกในทุกจังหวัดโดยการให้ความรู้แก่พระสงฆ์ในเรื่องหลักธรรมและคำอธิบาย หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม หรือจัดโรงเรียนด้านพระธรรมธรรมาขึ้นมาเพื่อให้พระสังฆาธิการได้เข้ามาเรียนมาศึกษาแล้วให้ยศตำแหน่งทางการปกครองครองตามฐานานุกรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมเมื่อมีปัญหาจะสามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาก็ได้ และที่เป็นปัญหา อยู่ฝ่ายปกครองจะต้องเรียกมาปรับความคิดเห็นเพื่อให้เข้ากับรูปแบบของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทให้ได้

ปัญหาท้าทายด้านพระวินัย

สำหรับปัญหาด้านพระวินัยผู้เขียนเห็นว่าควรดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับพระวินัยธรในท้องถิ่นให้มากและให้มีอำนาจในการชี้ผิดชี้ถูกของการปฏิบัติของพระสงฆ์ด้วยกัน กล่าวคือมหาเถรสมาคมต้องเอาจริงในเรื่องของการกวาดล้างการประพฤติของพระสงฆ์ให้มากขึ้น เมื่อมีเหตุทั้งที่ดีและไม่ดี คือมีข่าว มีการตื่นข่าวเกี่ยวกับพระดังในป่าหรือในบ้านจะต้องส่ง พระสังฆาธิการเข้าไปตรวจสอบเพื่อให้เห็นเป็นข้อเท็จจริงว่าข่าวเกี่ยวกับพระดังดังกล่าวนั้นจริงหรือไม่ เพราะที่ผ่านมาไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้เลยเป็นแต่เพียงว่าให้เป็นเรื่องของใครของมันมหาเถรสมาคมไม่เข้าไปจัดการในเรื่องดังกล่าวเลยเมื่อปล่อยเอาไว้วันก็จะทำให้เกิดปัญหาลูกตามากกลายเป็นเหมือนปัญหายันตระ หรือหลวงปู่เณรคำ เป็นต้น

ปัญหาท้าทายด้านสังคม

สำหรับปัญหาที่ท้าทายด้านสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของพระสงฆ์หรือวัดนั้นผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขโดยการ (1) มีหน่วยงานตรวจสอบการกระทำของพระว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหรือไม่ เช่น กรณีตุ๊กตาลูกเทพ แห่งวัดบัวขวัญ ก็ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาตรวจสอบได้เลยว่าควรหรือไม่ควร (2) ต้องมีการให้ข้อมูลกับสังคมจากหน่วยงานของคณะสงฆ์เองว่าการกระทำของพระสงฆ์หรือวัดใดวัดหนึ่งนั้นสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือไม่ เป็นเหมือนนworum สำหรับการชี้แจงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้กับสังคม ซึ่งการกระทำแบบนี้ถือว่าเป็นการใช้สื่อเพื่อก่อให้เกิดปัญหา หากทำได้เช่นนี้ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นนั้นก็จะสามารถแก้ไขหรือบรรเทาเบาบางลงไปได้ อย่างน้อยก็เป็นคำตอบเบื้องต้นที่มีให้กับสังคม ซึ่งหากมีการดำเนินการเช่นนี้ผู้เขียนคิดว่าสามารถที่จะแก้ไขปัญหาด้านนี้ไปได้

สรุป

สถานการณ์พระพุทธศาสนากับสังคมไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมามีปัญหาใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะแล้วปัญหาเกี่ยวกับการตีความคำสอนที่ก่อให้เกิดภาวะเสื่อมถอยศรัทธา แต่ควรมองที่กระแสโลกที่เปลี่ยนไปเป็นหลักว่าเราจะก้าวไปอย่างไร หรือจะมีท่าทีที่เหมาะสมสำหรับที่ว่างที่จะดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างไร และหนทางที่ผู้เขียนอยากจะเสนอแนะ คือ ในอนาคตผู้เขียนเห็นว่าองค์กรสงฆ์โดยเฉพาะผู้นำหรือฝ่ายปกครองจะต้องมีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาต่างๆ ไม่ควรปล่อยให้เรื้อรังเพราะสภาพปัญหาปัจจุบันนี้ตกอยู่ในยุคของข้อมูลข่าวสาร การปล่อยให้มีข่าวในระยะยาว ย่อมไม่เกิดผลดีต่อภาพรวมของพระสงฆ์เลย ดังนั้นรูปแบบของคณะสงฆ์ในยุคต่อไปจึงควรอยู่ในลักษณะของการใช้ศักยภาพของคนรุ่นใหม่มากกว่าจะใช้บารมีของพระเถระผู้ใหญ่ซึ่งจะมีความช้าและไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะในบทบาทของการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ และความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2527). **จารึกสุโขทัย กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่อง ในโอกาสฉลอง 700 ปีลายเสือไทย พุทธศักราช 2526**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- คณินันต์ จันทบุตร. (2530). **สถานการณ์และบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. (2543). **ศาสนากับทุนนิยม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมพันธ์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2544). **วิถีไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เดลินิวส์ ฉบับประจำวันที 10 มีนาคม พ.ศ. 2555
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). **พระพุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลดสัมทอง.
- เปรมวิทย์ ช่อแก้ว. (2543). **ประวัติศาสตร์ไทย : ไทยศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). **ทางสายอิสราภาพของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). **นิพพาน : อัตตา อนัตตา**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). **สถานการณ์พระพุทธศาสนา : พลิกหายนะให้เป็นพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2542). **พระธรรมปิฎกกับอนาคตของพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: กองทุนวัฒนธรรม.

พระมหาเสริมชัย ชยมงคลโล. (2540). **ทางมรรคผลนิพพาน : ธรรมปฏิบัติถึงธรรมกาย และพระนิพพาน**. กรุงเทพมหานคร: เอช ที พี เพรส จำกัด.

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2542). **นิพพานเป็นอัตตาหรืออนัตตา**. กรุงเทพมหานคร: ฟองทองเอ็นเตอร์ไพรส์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). **พระไตรปิฎก พร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วสิน อินทสระ. (2525). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

